

روز بزرگداشت سعدی

اول اردیبهشت، روز بزرگداشت سعدی؛ نابغه‌ای که از عالی‌ترین آبخوره‌های فرهنگی ایرانی - اسلامی سیراب شد و والاترین یادگاران را در عالم معرفت و انسانیت به بشریت پیشکش کرد، گرامی باد.

اول اردیبهشت، روز بزرگداشت سعدی؛ نابغه‌ای که از عالی‌ترین آبخوره‌های فرهنگی ایرانی - اسلامی سیراب شد و والاترین یادگاران را در عالم معرفت و انسانیت به بشریت پیشکش کرد، گرامی باد.

ابو محمد مشرف الدین (شرف الدین) مصلح بن عبدالله بن شرف الدین شیرازی، ملقب به ملک الکلام و افصح المتکلمین بی شک یکی از بزرگترین شاعران ایران است که بعد از فردوسی آسمان ادب فارسی را به نور خیره‌کننده خود روشن ساخت. این روشنی با چنان نیرویی همراه بود که هنوز پس از گشت هفت قرن تمام از تاثیر آن کاسته نشده و این اثر پارسی هنوز پابرجا و استوار است. از احوال شاعر در ابتدای زندگی‌اش اطلاعی در دست نیست، اما آنچه مسلم است، دانش وسیعی اندوخته بود. در حدود سال 606 هجری در شهر شیراز در خاندانی که همه از عالمان دین بودند، چشم به جهان گشود. مقدمات علوم ادبی و شرعی را در شیراز آموخت و سپس در حدود سال 620 برای اتمام تحصیلات به بغداد رفت و در مدرسه نظامیه آن شهر به تحصیل پرداخت.

شب و روز تلقین و تکرار بود مرا در نظامیه آواز بود

بعد از این سفر سعدی به حجاز، شام، لبنان، و روم رفته چنان که در این ابیات مشخص است:

در اقصای عالم بگشتم بسی
بسر بردم ایام با هر کسی

تمتع به هر گوشه‌ای یافتم
ز هر خرمنی خوشه‌ای یافتم

سفری که سعدی در حدود سال 620 آغاز کرده بود، مقارن سال 655 با بازگشت به شیراز پایان گرفت و از آن پس زندگی را به آزادی و ارشاد و خدمت خلق گردانید. سعدی عمر خود را به سرودن غزل‌ها و قصائد و تالیفات رسالات مختلف و وعظ می‌گذراند. در این دوره یکبار نیز سفری به مکه کرد و از راه تبریز به شیراز بازگشت. نکته مهم در زندگی سعدی این است که در زمان زندگی‌اش شهرت و اعتبار خاصی گرفت و سخنانش مورد استقبال شاعران هم عصرش قرار گرفت، آنچنانکه یکی از آنها بنام سیف الدین محمد فرغانی، چنان شیفته آثار سعدی بود که علاوه بر استقبال از چندین غزل او چند قصیده هم در مدح او ساخته و برای او فرستاده که یکی از نمونه‌های آن در اینجا است:

چنان دان که زیره به کرمان فرستم
به جای سخن گر به تو جان فرستم

سعدی همچنان به اندوختن و سرودن روزگار می‌گرانید و عمر پربار خود را بدین گونه سپری می‌کرد اما این بزرگ همواره سعی و تلاش خود را کافی ندانسته، چنانکه در آغاز گلستان می‌گوید:

یک شب تأمل ایام گذشته می‌کردم و بر عمر تلف کرده خود تأسف می‌خوردم و سنگ سراچه دل را به الماس آب دیده می‌سافتم و این ابیات را مناسب حال خود یافتم:

چون نگه می‌کنم نمانده بسی
هردم از عمر می‌رود نفسی

مگر این پنج روزه در یابی
ای که پنجاه رفت و در خوابی

کوس رحلت زدند و بار نساخت
خجل آنکس که رفت و کار نساخت

به تصریح خود شاعر این ابیات مناسب حال او در تأسف بر عمر از دست رفته و اشاره به پنجاه سالگی وی، سروده شده است و چون آنها را با دو بیت زیر که هم در مقدمه گلستان از باب ذکر تاریخ تالیف کتاب آمده است:

در این مدت که ما را وقت خوش بود
ز هجرت ششصد و پنجاه و شش بود

مراد ما نصیحت بود گفتیم
حوالت با خدا کردیم و رفتیم

سعدی هم در شعر و هم در نثر سخن فارسی را به کمال رسانده است و از میان آثار منظوم او، گذشته از غزلیات و قصائد مثنوی مشهوری که به سعدی نامه و بوستان شهرت دارد، این منظومه در اخلاق و تربیت و وعظ است و در ده باب تنظیم شده است: 1 - عدل 2 - احسان 3 - عشق 4 - تواضع 5 - رضا 6 - ذکر 7 - تربیت 8 - شکر 9 - توبه 10 - مناجات و ختم کتاب.

مهمترین اثر سعدی در نثر، کتاب گلستان است که دارای یک دیباچه و هشت باب است: سیرت پادشاهان، اخلاق درویشان، فضیلت و قناعت، فواید خاموشی، عشق و جوانی، ضعف و پیری، تأثیر تربیت و آداب صحبت.

فوت سعدی: وفات سعدی را در مأخذ گوناگون به سال های " 694 - 695 " و " 690 - 691 " نوشته اند. آرامگاه شیخ مشرف الدین بن مصلح الدین سعدی شیرازی در 4 کیلومتری شمال شرقی شیراز، در دامنه کوه فهندژ، در انتهای خیابان بوستان و در مجاورت باغ دلگشا واقع شده است. این مکان در ابتدا خانقاه شیخ بوده که وی اواخر عمر خود را در آنجا می گذرانیده و سپس در همانجا مدفون گردیده است.

سر آن ندارد امشب، که برآید آفتابی چه خیال ها گذر کرد و گذر نکرد خوابی

به چه دیر مانی ای صبح؟ که جان من در آمد بزه کردی و نکردی، مؤذنان ثوابی

نفس خروس بگرفت، که نوبتی بخواند همه بلبان بمردند و نماند جز غرابی

نفحات صبح دانی، ز چه روی دوست دارم؟ که به روی دوست ماند، که برفکند نقابی

سرم از خدای خواهد، که به پایش اندر افتد که در آب مرده بهتر، که در آرزوی آبی

دل من نه مرد آن است، که با غمش برآید مگسی کجا تواند، که بیفکند عقابی؟

نه چنان گناهکارم، که به دشمنم سپاری تو بدست خویش فرمای، اگر کنی عذابی

دل همچو سنگت ای دوست، به آب چشم سعدی عجب است اگر نگرده، که بگردد آسیابی

برو ای گدای مسکین و دری دگر طلب کن که هزار بار گفتی و نیامدت جوابی

سعدی از نگاه اروپاییان

از حدود 300 سال پیش که خاورشناسان اروپایی با ادبیات مشرق زمین آشنا شده اند با اشتیاق فراوان به ترجمه این آثار پرداخته اند از جمله این آثار کتاب گلستان سعدی است. «گارسین دتاسی» خاورشناس غربی می گوید: «سعدی از مهمترین نویسندگان ایرانی است که نزد عموم مردم اروپا شهرت دارد.» بد نیست بدانیم که ویکتور هوگو نویسنده مشهور فرانسوی یکی از نویسندگان اروپایی است که از داستان های سعدی تأثیر پذیرفته است.